

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. birželio 21 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Algirdo Taminsko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas) ir Egidijos Tamošiūnienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės „Interviris LT“ kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2022 m. lapkričio 22 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Baltic Master“ ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Interviris LT“ dėl skolos priteisimo ir atsakovės priešieškinį ieškovei dėl sutarties atsisakymo, sumokėtos kainos grąžinimo ir nuostolių atlyginimo priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių pirkėjo, įsigijusio netinkamos kokybės prekę, teisių gynimo būdus, ieškinio senatį ir įrodinėjimo pareigos paskirstymą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė priteisti iš atsakovės 1491,93 Eur skolos, 98,47 Eur delspinigių, 40 Eur išieškojimo išlaidų atlyginimo, 8 procentų procesines palūkanas.
3. Ieškovė nurodė, kad 2018 m. rugsėjo 10 d. pardavė atsakovei 15 oro kondicionierių, o atsakovė šiuos netinkamai sumontavo ir eksploatavo (nepildydavo įrangos freonu, ignoravo įrangos rodomas indikacijas apie gresiančius gedimus, įranga buvo per silpna patalpoms, kuriose buvo naudojama). 2020 m. sausio mėnesį ieškovė atliko atsakovės kondicionierių gedimų remontą, tačiau nepripažino gedimų garantiniais ir už remonto darbus išrašė sąskaitą, tačiau atsakovė sąskaitos neapmokėjo. Tarp šalių kilo ginčas dėl to, ar šiuo atveju gedimams galioja prekių kokybės garantija.
4. Atsakovė priešieškiniu prašė nutraukti šalių 2018 m. rugsėjo 10 d. sutarties dalį dėl 10 netinkamos kokybės kondicionierių, priteisti iš ieškovės 5534,54 Eur sumokėtą kainą, 9317,75 Eur patirtų nuostolių atlyginimo, 8 procentų procesines palūkanas.
5. Atsakovė nurodė, kad 2019–2020 m. objekte sugedo 12 iš 15 iš ieškovės įsigytų prekių (oro kondicionierių). 2020 m. sausio 21 d. ieškovė, pakeitusi jau trečiąjį kondicionierių, vienašališkai, nepateikdama įrodymų, nusprendė, jog įranga objekte gedo dėl neva pačios atsakovės kaltų veiksmų. Atsakovė savo jėgomis ir lėšomis pakeitė neveikiančias prekes: 2 neveikiančius kondicionierius 2020 m. balandžio mėn., 8 neveikiančius kondicionierius 2020 m. gruodžio 7–9 d. Pati ieškovė, sugedus pirmiesiems 3 kondicionieriams, jų neremontavo, o pakeitė į naujus, ne į to paties, o naujesnio modelio. Per garantinį laikotarpį sugedus 12 iš 15 prekių, atsakovė pagal sutartį negavo to, ko tikėjosi. Ieškovė pardavė atsakovei nekokybiškas prekes ir be teisinio pagrindo atsisakė taikyti garantinę priežiūrą. Dėl to atsakovė savo jėgomis, lėšomis ir sąskaita turėjo keisti neveikiančias prekes naujomis. Nuostolius sudaro neveikiančių prekių demontavimo ir naujų sumontavimo išlaidos, taip pat naujų prekių bei iš ieškovės įsigytų prekių pabrangimo skirtumas.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2022 m. birželio 17 d. sprendimu ieškinį tenkino visiškai, priešieškinį atmetė.
7. Teismas nustatė šias faktines aplinkybes:
 - 7.1. šalys 2018 m. rugsėjo 10 d. sudarė sutartį, pagal kurią ieškovė įsipareigojo parduoti atsakovei sutarties 1 priede nurodytas prekes (įrangą) – 15 vnt. sieninio tipo oro kondicionieriaus komplektų, o atsakovė įsipareigojo prekes priimti ir sumokėti ieškovei sutartyje nustatytą kainą; taip pat ieškovė įsipareigojo kartu su įranga pateikti atsakovei visą būtiną įrangos dokumentaciją, įskaitant įrangos naudojimo ir priežiūros instrukcijas; suteikė ginčo prekėms kokybės garantiją dvejiesiems metams;
 - 7.2. prieš sudarant sutartį atsakovė ieškovei pateikė objekto – katilinės – statybos projekto dalį „Šildymas, vėdinimas ir oro kondicionavimas“ ir paprašė pagal šiame projekte nurodytus duomenis (kiekio žiniaraštį) pateikti kainos pasiūlymą; su ieškovės pateiktu pasiūlymu atsakovė sutiko;
 - 7.3. prekės atsakovei buvo perduotos, už jas atsakovė su ieškove atsiskaitė;
 - 7.4. ieškovė atsakovei pardavė tik įrangą (kondicionierius), o jos montavimo darbus objekte, esančiame adresu: Jočionių g. 13, Vilnius, atliko pati atsakovė;
 - 7.5. šalys 2019 m. sausio 29 d. sudarė sutartį, pagal kurią ieškovė įsipareigojo sutarties nustatytais sąlygomis, terminais ir kiekiais tiekti prekes atsakovės nuosavybėn, o atsakovė – priimti prekes ir sumokėti;

- 7.6. atsakovė 2019 m. spalio, lapkričio mėn. kreipėsi į ieškovę dėl įrangos (2 kondicionierių) gedimo; šią įrangą ieškovė pakeitė (ieškovė teigia, kad tai ji padarė ne dėl to, jog įrangos gedimus laikė garantiniais, tačiau siekdama bendradarbiauti ir palaikyti draugiškus santykius su atsakove);
- 7.7. atsakovė 2020 m. sausio mėn. vėl kreipėsi į ieškovę dėl įrangos gedimo (1 kondicionieriaus); ieškovė atsakovei nurodė, kad gedimai nėra susiję su garantija ir įrangos pagal garantinius įsipareigojimus netvarkys, pakeitė atsakovei neveikiantį kondicionierių nauju ir atsakovei išrašė 1491,93 Eur PVM sąskaitą faktūrą dėl parduotos prekės – sieninio oro kondicionieriaus bei montavimo darbų ir medžiagų;
- 7.8. atsakovė nesutiko nurodytos sąskaitos apmokėti, laikydamą, kad tiek pakeistas kondicionierius, tiek darbai yra garantiniai;
- 7.9. defektų aktuose nurodyta, kad gedimo priežastis – lauko bloko kompresoriaus perkrova (klaidos kodas FC), mechaninis kompresoriaus susidėvėjimas; suveikdavo apsaugos dėl šiluminės perkrovos, todėl įranga sustodavo, tačiau atvėsus freonui būdavo galima įjungti ir vėl; liudytojas E. L., turintis specialių ekspertinių žinių, patvirtino, kad tokia priežastis reiškia, jog įrangą „nepaveža“, t. y. nepakankama šaldymo galia ir per didelis šilumos kiekis; tai, kad įranga išsijungdavo ir vėl veiktavo po tam tikro laiko, patvirtina tiek šalių atstovų paaiškinimai, tiek liudytojų paaiškinimai, tiek teismui pateikta filmuota medžiaga.
8. Teismas nurodė, kad, pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.333 straipsnio 3 dalį, pardavėjui tenka pareiga įrodyti, o ne pirkėjui tenka pareiga paneigti daiktų kokybiškumo faktą, kitaip tariant, pardavėjui tenka pareiga įrodyti, jog daiktų kokybės trūkumai po jų perdavimo pirkėjui atsirado dėl pirkėjo veiksmų ar kitų šioje nuostatoje nurodytų aplinkybių. Teismas, įvertinęs šalių sutarties sudarymo aplinkybes, konstatavo, kad atsakovė, nurodydama ieškovei konkretaus modelio įrangą, prisiėmė riziką, jog nurodyto modelio kondicionieriai yra pritaikyti konkrečioms patalpoms, tinkami pagal specifikacijas ir galios parametrus. Ieškovė šiuo atveju parinko būtent tokią įrangą, kokios reikalavo atsakovė.
9. Iš statybos projekto 9 puslapio teismas nustatė, kad kondicionierių funkcija – vėsinti, o perteklinei šilumai pašalinti ir oro cirkuliacijai užtikrinti projektuojama mechaninė oro sistema su recirkuliacija ir mechanine oro šalinimo sistema. Atsakovė nepateikė į bylą duomenų, iš kurių būtų galima nustatyti, kad patalpose tokia sistema buvo įrengta ir veikė tinkamai, byloje nėra duomenų, iš kurių būtų galima nustatyti, koks buvo šilumos išsiskyrimo kiekis.
10. Teismo nustatyti faktai dėl sugedusių kompresorių (klaidos kodas FC) leido jam daryti labiau tikėtiną išvadą, kad šiuo konkrečiu atveju kondicionieriai negalėjo sugerti esamo šilumos išsiskyrimo. Taigi, atsakovė byloje nepateikė įrodymų, kad jos pačios pasirinkta ir įsigyta įranga yra tinkama ir pritaikyta konkrečioms patalpoms, buvo eksploatuojama bei naudojama pagal projektinius parametrus, taip pat nepateikė įrodymų dėl to, kokiomis sąlygomis dirbo įranga ir kad ji dėl to negalėjo sugesti.
11. Nors atsakovė nurodė, kad šioje srityje yra profesionalė ir turi didelę darbo patirtį, tačiau vis dėlto byloje nėra įrodymų, iš kurių būtų galima neginčijamai nustatyti, kad šiuo konkrečiu atveju įranga buvo sumontuota tinkamai. Byloje pateikti duomenys (2019 m. lapkričio 6 d., 2020 m. sausio 23–24 d. susirašinėjimais) patvirtina, kad ieškovės darbuotojai, atvykę tikrinti įrangos, nustatė tiek montavimo, tiek įrangos paleidimo trūkumus, nustatytas per mažas freono kiekis. Šalių 2018 m. rugsėjo 10 d. sutarties 8.3.2 bei 8.3.4 punktuose nustatyta, kad garantija negalioja, jei nesilaikoma eksploatavimo taisyklių, gedimas įvyko dėl pirkėjo kaltės arba netinkamos įrangos eksploatacijos, nesilaikoma gamintojo instrukcijoje nurodytų reikalavimų. Atsakovė nepateikė įrodymų, kurie patvirtintų, kad įrangą ji papildė freonu, kaip rekomenduoja gamintojas kondicionierių vartotojo instrukcijoje. Atsakovės versiją, kad kondicionieriai turėjo gamyklinį broką, teismas laikė prielaida, kuri nepagrįsta jokiais įrodymais.
12. Atsakovė kondicionierių nekokybiškumą grindė 2020 m. lapkričio 13 d. faktinių aplinkybių protokolu, tačiau šis dokumentas tik patvirtina faktą, kad dalis kondicionierių po tam tikro naudojimo laiko išsijungia, jame nėra nurodyta, dėl kokių priežasčių jie išsijungia, taigi minėtas įrodymas, teismo vertinimu, nepatvirtina fakto, jog kondicionieriai nekokybiški ar kad dėl gedimų atsakovei ieškovė. Teismas sutiko su ieškovės pozicija, kad nustatytiems gedimams garantija negalioja, o nustatyti defektai negali būti laikomi gamykliniu broku. Teismas nusprendė, kad labiau tikėtina, jog prekių defektai atsirado po daiktų perdavimo pirkėjai dėl to, kad pirkėja pažeidė daikto naudojimo ar saugojimo taisykles, t. y. netinkamai eksploatavo įrangą.
13. Teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, jog šalys 2018 m. rugsėjo 10 d. sutarties 2.4 punkte susitarė, kad jeigu dėl įrangos kokybės tarp šalių kyla ginčas ir šalys abipusių derybų būdu negali jo išspręsti, įrangos neatitiktis nustatytiems kokybės reikalavimams turi būti patvirtintas nepriklausomos ekspertų komisijos, jeigu pardavėja nesutinka kitaip. Taigi atsakovė turėjo kreiptis į ekspertus, kad šie nustatytų įrangos neatitiktį nustatytiems kokybės reikalavimams, tačiau ji tokios pareigos nevykdė.
14. Teismas padarė išvadą, kad ieškovė pateikė atsakovei tinkamos kokybės daiktus, dėl to nėra pagrindo pripažinti, kad ieškovė pažeidė ginčo sutartį ar ją netinkamai įvykdė.
15. Teismas taip pat pažymėjo, kad šiuo atveju reikalavimams dėl netinkamos kokybės daikto taikytinas 6 mėnesių ieškinio senaties terminas (CK 6.334 straipsnis, 1.125 straipsnio 5 dalies 2 punktas). Bylos duomenimis, ieškovė 2020 m. balandžio 8 d. raštu informavo atsakovę, kad įranga negali būti laikoma nekokybiška ir ieškovė atsisako taikyti garantiją. Taigi nuo šios datos atsakovei buvo žinoma apie jos teisių pažeidimą. Ieškovės pozicija dėl kondicionierių gedimo nesikeitė ir vėliau atsakovei reikšus pretenzijas dėl kitų gendančių kondicionierių (2020 m. liepos ir rugpjūčio mėn. pretenzijos). Atsakovė priešėškinį teismui pateikė 2021 m. gegužės 5 d., taigi praleido sutrumpintą šešių mėnesių ieškinio senaties terminą. Tai sudaro savarankišką pagrindą atmesti priešėškinio reikalavimus. Teismas vertino, kad atsakovės prašymas atnaujinti ieškinio senaties terminą netikslingas spręsti, kadangi teismui pripažinus, kad reikalavimas dėl Sutarties nutraukimo ir sumokėtos kainos priteisimo yra nepagrįstas, net ir atnaujinus ieškinio senaties terminą, atsakovei tai nesukeltų jokių teisinių materialinių pasekmių.
16. Spręsdamas dėl priešėškinio reikalavimo priteisti 9317,75 Eur nuostolių atlyginimą, teismas nurodė, kad byloje ieškovės neteisėti veiksmai neįrodyti. Nesant įrodytai vienai iš būtinųjų sutartinės atsakomybės sąlygų, civilinė atsakomybė negalima, todėl teismas nepasisakė dėl kitų civilinės atsakomybės sąlygų (žalos, priežastinio ryšio, kaltės).
17. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal abiejų šalių apeliacinius skundus, 2022 m. lapkričio 22 d. nutartimi atsakovės apeliacinių skundą atmetė, o ieškovės apeliacinių skundą patenkino iš dalies – padidino jai priteistą pirmosios instancijos teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo sumą.
18. Apelacinės instancijos teismas sutiko su atsakovės teiginiais, kad CK 6.333 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta įrodinėjimo pareiga, kurią itin akcentuoja atsakovė, tenka pardavėjui (ieškovei), tačiau atkreipė dėmesį į tai, kad šios pareigos atsiradimas yra nulemtas esminės aplinkybės – daiktų defektų buvimo fakto, t. y. minėtame straipsnyje nustatyta įrodinėjimo pareiga pardavėjui, kai garantuojama daiktų kokybė, tenka tik tuomet, kai apskritai yra įrodytas ir konstatuotas pats defektų buvimo faktas. Teisėjų kolegija nusprendė, kad šioje byloje atsakovė, priešingai nei teigiama jos apeliaciniame skunde, neįrodė, kad ieškovės įsigytų daiktų (kondicionierių) kokybės trūkumų buvimo fakto (CK 6.327 straipsnio 1 dalis; Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 178, 185 straipsniai). Teisėjų kolegija pažymėjo, kad atsakovės akcentuojamas kondicionierių neveikimo faktas savaime nepatvirtina būtent pačių kondicionierių, kaip daiktų, nekokybiškumo. Šiuo atveju atsakovė nepagrįstai tapatina patį kondicionierių neveikimo faktą su jų, kaip daiktų, trūkumų buvimo fakto įrodymu. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad tinkamas kondicionierių veikimas yra nulemtas ne tik jų pačių, kaip daiktų, atitinkamų fizinių savybių turėjimo, bet ir jų eksploatavimo sąlygų tinkamumo. Nagrinėjamu atveju atsakovė turėjo įrodyti tai, kad kondicionieriai (jų dalys) neveikia būtent dėl tam tikrų jų gamyklinių savybių, ir tik tuo atveju, jai įrodžius šių defektų faktą, ieškovei (pardavėjai) būtų kilsi pareiga įrodyti priešinąs aplinkybes ir (ar) kad nėra jos kaltės dėl šių defektų atsiradimo, t. y. kad jie nėra gamykliniai (daiktų perdavimo metu buvę ir paslėpti trūkumai), o atsirado dėl to, kad

atsakovė (pirkėja) po daiktų perdavimo jai pažeidė šių daiktų eksploataavimo reikalavimus (nepildė freonu, eksploatavo patalpose, kuriose kondicionieriai nepritaikyti veikti, ir pan.) (CK 6.333 straipsnio 3 dalis). Taigi būtent atsakovė, kaip pirkėja, teigdama, kad ieškovės jai parduotos prekės (didžioji jų dalis) turėjo bendrą sisteminių gedimų (gamyklinį defektą), ir siekdama pasinaudoti ieškovės daiktų kokybei suteikta garantija, turėjo pareigą pateikti teismui įrodymus, kad įsigyti kondicionieriai jų perdavimo metu neatitiko sutartyje nustatytų ar įprastų kokybės reikalavimų, turėjo trūkumų, dėl kurių daiktų negalima eksploatuoti pagal jų paskirtį. Tokių duomenų atsakovė nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teismams nepateikė, todėl su tuo susijusių pasekmių rizika – daiktų trūkumų fakto neįrodymas – tenka jai (CPK 178 straipsnis). Byloje nėra jokių objektyvių duomenų, kad ieškovė pardavė atsakovei netinkamos kokybės prekes, o šalių pateikti įrodymai ar nurodomos aplinkybės dėl klaidos kodo FC, kondicionierių (ne)papildymo freonu, kondicionierių eksploataavimo taisyklių (patalpų pritaikymo) (ne)pažeidimo, teisėjų kolegijos vertinimu, nepagrindžia būtent kondicionierių, kaip pačių daiktų, defektų, kuriuos šioje byloje turėjo įrodyti atsakovė (pirkėja), fakto (CPK 178, 185 straipsniai).

19. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad atsakovė, teigdama, jog ieškovė nepateikė jokių įrodymų, kad atsakovės montavimo darbai lėtų prekių gedimus, pati nepagrįstai siekia įrodinėjimo pareigą dėl įsigytų prekių kokybės trūkumų buvimo fakto perkelti ieškovei.
20. Teisėjų kolegijos vertinimu, tai, kad atsakovė šioje byloje neįrodė kondicionierių trūkumų, yra nulemta jos pačios veiksmų, pasirinkto veikimo modelio. Pati atsakovė kreipėsi į šioje byloje kaip liudytoją apklaustą teismo ekspertą E. L. dėl kondicionierių defektų. Šis liudytojas, apklaustas teismo posėdžio metu, nurodė, kad jis kondicionierių vertino tik vizualiai, jokie testavimai nebuvo atliekami, todėl jis išaiškino atsakovei, kad yra galimybė už atitinkamą kainą vykdyti demontuotų kondicionierių stebėseną apie mėnesį arba atlikti kritinį testą, trunkantį apie vieną parą, siekiant nustatyti kondicionierių galimo neveikimo priežastis (daiktų ar eksploataavimo trūkumai). Byloje nėra duomenų, kad atsakovė, būdama suinteresuota įrodyti iš ieškovės įsigytų prekių kokybės trūkumus, būtų pasinaudojusi bet kuria iš eksperto nurodomų galimybių. Įvertinus tai, kad pareigą įrodyti daiktų kokybės trūkumų faktą kyla pirkėjai (ne pardavėjai), ieškovei nesikreipus į nepriklausomus ekspertus daiktų kokybei nustatyti (sutarties 2.4 punktas), jai, priešingai nei atsakovei, dėl tokio neveikimo nekyla jokių neigiamų teisinių padarinių.
21. Kaip nurodė pati atsakovė, ji yra daugiau kaip 10 metų kondicionierių, vėdinimo ir vėsinimo sistemų montavimo darbų patirtį sukaupusi bendrovė, turinti atestuotus darbų vadovus, kvalifikuotus meistrus, todėl, veikdama šioje srityje kaip profesionalė, turėjo būti apdairi ir rūpestinga bei atitinkamai veikti – susidūrusi su kondicionierių neveikimo faktu, nustatyti jų neveikimo priežastis ir, esant tinkamai užfiksuotiems prekių kokybės trūkumams, reikšti reikalavimus pardavėjai (ieškovei), pasinaudojant pastarosios prekėms suteikta garantija.
22. Kadangi byloje nenustatyta, kad ieškovės atsakovei parduotos prekės (kondicionieriai) buvo nekokybiškos, t. y. neįrodytas prekių defektų faktas, teisėjų kolegija konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai netenkino atsakovės priešiškinio reikalavimo.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

23. Atsakovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. birželio 17 d. sprendimą bei Vilniaus apygardos teismo 2022 m. lapkričio 22 d. nutartį ir ieškinį atmesti, o priešiškinį tenkinti arba perduoti bylą nagrinėti iš naujo. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
 - 23.1. Bylą nagrinėję teismai, nukrypdami nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos, netinkamai aiškino ir taikė atsakomybės už daiktų kokybę instituto normas (CK 6.333 straipsnio 1, 3 dalys), pažeisdami ir įrodinėjimo naštos paskirstymo taisykles (CPK 178 straipsnis). CK 6.333 straipsnio 3 dalis yra specialioji norma CK 6.333 straipsnio 1 dalies normos atžvilgiu, kuri taikoma esant daiktų kokybės garantijai. Remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, tuo atveju, kai yra taikoma CK 6.333 straipsnio 3 dalis, pirkėjui pakanka tik nurodyti nupirkto daikto trūkumą, o jau pardavėjo pareiga įrodyti jo atsakomybę šalinančias aplinkybes. CK 6.333 straipsnio 3 dalis įtvirtina pardavėjo atsakomybės už parduodamo daikto kokybę prezumpciją, kurią turi paneigti būtent pardavėjas; pardavėjui tenka pareiga įrodyti, kad trūkumai atsirado po daiktų perdavimo pirkėjui dėl to, kad pirkėjas pažeidė daikto naudojimo ar saugojimo taisykles, arba dėl trečiųjų asmenų kaltės ar nenugalimos jėgos. Byloje nėra ginčo dėl to, jog 12 (iš 15) kondicionierių nustojo tinkamai veikti per ieškovės nustatytą kokybės garantijos terminą. Pirmosios instancijos teismas aiškino ir taikė atsakomybės už daiktų kokybę instituto normas taip, kad neva atsakovė, kaip daiktų pirkėja, turėjo įrodyti buvus tinkamą daiktų naudojimą (eksploatavimą). Taip buvo pažeista įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklė. Pirmosios instancijos teismas iš esmės atleido ieškovę nuo pareigos įrodyti, kad kondicionieriai per garantinį laikotarpį sugedo būtent dėl pirkėjo pažeistų daiktų naudojimo ar saugojimo taisyklių. Apeliacinės instancijos teismas atmetė apeliacinį skundą remdamasis iš esmės kitu pagrindu – kad atsakovė apskritai neįrodė daiktų kokybės trūkumų (defektų) buvimo fakto, taip apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino daiktų trūkumų (defektų) sąvoką ir atsakomybės už daiktų kokybę instituto normas, dėl to nepagrįstai netaikė CK 6.333 straipsnio 3 dalies. Jau vien iš CK 6.333 straipsnio 3 dalies formuluotės („Kai pardavėjas garantuoja daiktų kokybę, jis atsako už daiktų trūkumus, jeigu neįrodo, kad šie atsirado po daiktų perdavimo pirkėjui dėl to, kad pirkėjas pažeidė daikto naudojimo ar saugojimo taisykles, arba dėl trečiųjų asmenų kaltės ar nenugalimos jėgos“) matyti, jog daiktas gali būti laikomas turinčiu trūkumų (defektų) *per se* (pats savaime) neatsižvelgiant į tai, dėl kokių priežasčių jie atsirado. Apeliacinės instancijos teismas laikė, kad byloje įrodytas kondicionierių neveikimas (tai pripažino net ir ieškovė, išsiskyrė tik šalių pozicija dėl kondicionierių neveikimo priežasčių) neva nėra trūkumas. Apeliacinės instancijos teismo nurodymas, kad atsakovė turi įrodyti tai, jog kondicionieriai neveikia dėl tam tikrų jų gamyklinių savybių, reiškia netinkamą įrodinėjimo naštos paskirstymą. Dėl aptartų pažeidimų teismai visiškai nepagrįstai tenkino ieškinį ir atmetė priešiškinį, darydami klaidingas išvadas, kad kondicionieriai sugedo dėl jų netinkamo įrengimo, naudojimo ar eksploataavimo, nors ieškovė į bylą (be pačios parengtų dokumentų) neteikė jokių įrodymų, šalinančių jos atsakomybę. Teismai išvadas dėl kondicionierių neveikimo (netinkamo veikimo) priežasčių darė remdamiesi jokiais įrodymais neparentais deklaratyviais ieškovės (jos darbuotojų) teiginiais.
 - 23.2. Kadangi šiuo atveju būtent ieškovei priklauso neįrodytų aplinkybių įrodinėjimo pareiga, vadinasi, teismo sprendimas turėjo būti priimtas ieškovės nenaudai. Ieškinio ir priešiškinio pagrindiniai reikalavimai yra neatsiejamai vieni su kitais susiję, todėl, pripažinus ieškinio reikalavimus nepagrįstais, turėjo būti sprendžiamas priešiškinio reikalavimų pagrįstumas. Priešiškinio atsakovė reiškia vieną iš CK 6.334 straipsnio 1 dalyje nustatytų alternatyvių teisių gynimo būdų, taip pat ir reikalavimą atlyginti nuostolius. Abu reikalavimai vienas kitam neprieštarauja, gali būti tenkinami kartu. Per garantinį terminą sugedus net 12 iš 15 iš ieškovės įsigytų kondicionierių (dėl to atsakovė buvo priversta 10 kondicionierių pakeisti naujais), tai reiškia esminį sutarties pažeidimą. Kondicionierių trūkumai – esminiai, dėl kurių jie neveikia (veikia netinkamai) ir neatlieka savo funkcijų. Kitaip tariant, nepašalinus jų trūkumų, kondicionieriais negalima naudotis pagal jų paskirtį. Ieškovei atsisakant tenkinti kurią nors iš CK 6.334 straipsnio 1 dalies 1–3 punktuose nustatytų netinkamos kokybės daiktą nusipirkusio pirkėjo teisių, atsakovė pasinaudojo CK 6.334 straipsnio 1 dalies 4 punkte suteikta teise pareikalauti grąžinti sumokėtą kainą ir atsisakytį sutarties. Nėra ginčo dėl to (tai patvirtino ir kaip liudytojas byloje apklaustas ieškovės darbuotojas V. J.), kad kondicionieriai sugedo nepataisomai (nėra ekonomiškai pagrįsta ar tikslinga juos remontuoti). Taip pat nėra ginčo dėl to, kad nepašalinus daiktų trūkumų kondicionieriais naudotis negalima. Be to, kondicionieriai sugedo garantiniu laikotarpiu ir nėra jokio pagrindo (įrodymų), kad jie būtų sugedę ne dėl paslėptų trūkumų. Byloje nėra jokio pagrindo taikyti ribotos atsakomybės instituto nuostatas.
 - 23.3. Pirmosios instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas (CK 1.125 straipsnio 5 dalies 2 punktas, 6.338 straipsnio 3 dalis), nukrypdamas nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos, kurioje aiškinama, jog sutrumpintas ieškinio senaties terminas gali būti pradėtas skaičiuoti nuo daikto kokybės garantijos termino pabaigos. Ginčo prekės buvo parduotos atsakovei 2018 m. gruodžio 3 d., vadinasi, parduotoms prekėms garantija galiojo iki 2020 m. gruodžio 3 d. Kadangi priešiškinis buvo

pareikštas 2021 m. gegužės 5 d., vadinas, sutrumpintas 6 mėnesių ieškinio senaties terminas nėra praleistas. Be to, ieškovė savo veiksmais nutraukė ieškinio senatį (CK 1.130 straipsnio 2 dalis) ir sudarė pakankamą pagrindą atsakovei tikėtis (manyti), kad ji įvykdys savo garantinius įsipareigojimus ar šalys kitu taikiu būdu išspręs kilusį ginčą (CK 1.127 straipsnio 1 dalis).

24. Ieškovė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:

24.1. Priešingai nei teigiama kasaciniame skunde, byloje nėra ir nebuvo įrodytas ginčo kondicionierių nekokybiškumas, neatitiktis kokiems nors sutarties ar teisės aktų reikalavimams. Kilęs ginčas visų pirma buvo susijęs net ne su atsakomybe už nekokybiškas prekes, o su prekių nekokybiškumo įrodinėjimu. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje nurodoma, kad parduotų daiktų trūkumų faktą, t. y. kad daiktai neatitinka sutartyje nustatytų kokybės, kiekio ir kitų kriterijų, o jei sutartyje nurodymų nėra, – įprastų reikalavimų (CK 6.327 straipsnio 1 dalis), turi įrodyti pirkėjas. Tai išplaukia iš bendrojo įrodinėjimo naštos paskirstymo principo „įrodinėja tas, kas teigia“, įtvirtinto CPK 178 straipsnyje; įstatyme nėra nustatyta parduotų daiktų trūkumų fakto prezumpcijos. Prekių nekokybiškumui konstatuoti atsakovė privalėjo įrodyti konkrečių parduoto daikto trūkumų egzistavimą, tačiau to neįrodė. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pabrėžiama, kad įstatyme nėra nustatyta parduotų daiktų trūkumų fakto prezumpcija, taigi pirkėjas, teigdamas, kad pardavėjas pažeidė sutartį, negali apsiriboti teiginiu, jog daiktai yra netinkami, jis turi nurodyti tai pagrindžiančias aplinkybes ir pateikti atitinkamus įrodymus. Teismai šioje byloje teisingai taikė ir aiškino atsakomybę už daiktų trūkumus reglamentuojančias teisės normas. Priešingai nei nurodoma kasaciniame skunde, atsakovė nepateikė įrodymų, kad ieškovės parduoti kondicionieriai buvo nekokybiški, kad jie neturėjo kokių nors sutartyje ar teisės aktuose nurodytų kondicionierių būdingų savybių, kad jie negalėjo būti tinkamomis sąlygomis eksploatuojami. Bylos duomenų ir įrodymų, įskaitant liudytojų paaiškinimus, visuma patvirtino, kad ieškovės parduotos prekės buvo kokybiškos ir tinkamos naudoti tokomis sąlygomis, kokiomis jos įsigytos; byloje nėra duomenų, sudarančių pagrindą išvada, jog kondicionieriai kaip prekės buvo nekokybiški. Atsakovė į bylą nepateikė nė vieno įrodymo, paneigiančio jos pačios pasitelkto specialisto ar ieškovės darbuotojo teiktus paaiškinimus ar į bylą pateiktame pasitarimų protokole užfiksuotas aplinkybes apie didesnę, nei buvo nustatyta, šilumos išsiskyrimą patalpose. Byloje atsakovei ne kartą buvo sudaryta galimybė teikti papildomus duomenis, įrodymus dėl kondicionierių nekokybiškumo, bet atsakovė prekių nekokybiškumo byloje pasirinko neįrodinėti, net ir po to, kai jos pasitelktas specialistas po kondicionierių apžiūros nurodė, kad negalima daryti išvados, jog kondicionieriai neveikia. Atsakovė kaip profesionali verslininkė laisva valia sudarė sutartį, kurios 2.4 punkte nustatė, kad kilus ginčui įrangos neatitiktis nustatytiems kokybės reikalavimams turi būti patvirtinta nepriklausomos ekspertų kompanijos. Atsakovė nepateikė sutartyje nustatytų nepriklausomų ekspertų išvadų, patvirtinančių kondicionierių nekokybiškumą. Atsakovei nepateikus patikimų jos poziciją pagrindžiančių įrodymų, bylos duomenimis ją paneigius, teismas padarė teisėtą ir pagrįstą išvadą, kad byloje nėra pagrindo spręsti, jog ieškovė atsakovei pardavė nekokybiškus, sutarties ar teisės aktų reikalavimų neatitinkančius kondicionierius. Byloje buvo ne vienas priešingas įrodymas, patvirtinantis, kad kondicionieriai buvo kokybiški ir tinkami naudoti.

24.2. Net jeigu išnagrinėjęs kasacinį skundą teismas padarytų išvadą, kad priešieškinyje nurodyti kondicionieriai buvo nekokybiški, neatitiko kokių nors sutarties ar teisės aktų reikalavimų, tai nesudarytų pagrindo tenkinti atsakovės reikalavimą, nes byloje nėra įrodytas ir neegzistuoja esminis sutarties pažeidimas. Byloje nebuvo įrodyta, kad egzistavo kokie nors esminiai parduotų kondicionierių trūkumai (jei apskritai egzistavo, su tuo ieškovė nesutinka, atsakovė trūkumų neįrodė), kad jų nebuvimas galimybės pašalinti kitais būdais, pvz., remontuojant, o buvo būtina visiškai pakeisti kondicionierius naujais. Iš byloje esančių duomenų nėra pagrindo konstatuoti, kad atsakovės nurodyti prekių trūkumai yra tokie, kad juos būtų galima pripažinti esminiu sutarties pažeidimu CK 6.217 straipsnio 2 dalies nuostatų prasme. Dėl to atsakovės siekis praėjus keleriems metams po sutarties sudarymo nutraukti jos dalį ir grąžinti šalį į pradinę padėtį yra neproporcingas.

24.3. Atsakovė byloje neįrodė prašytų priteisti nuostolių, o dokumentai, kuriais buvo grindžiami tariami nuostoliai, neatitiko įrodymų leistinumo ir patikimumo reikalavimų, be to, šalių sudarytoje sutartyje (10.1 punktas) buvo sutarta ribota šalių atsakomybė, su kuria atsakovė (verslininkė) sudarant sutartį sutiko.

24.4. Kai pirkėjas per garantinį terminą pateikia pardavėjui pretenziją, ieškinio senaties terminas ieškiniui dėl parduoto daikto trūkumų pareikšti prasideda nuo to momento, kai pirkėjas gauna atsakymą, kuriuo pardavėjas atsisako tenkinti pirkėjo reikalavimą, arba kai per pirkėjo nustatytą, o jeigu toks nenustatytas – per protingą terminą pardavėjas nepateikia jokio atsakymo. Atsakovė savo procesiniuose dokumentuose nurodė, kad nuo 2020 m. balandžio ieškovė komunikaciją su atsakove iš esmės nutraukė. Būtent nuo ieškovės atsakymo gavimo dienos (2020 m. balandžio 8 d.) atsakovė sužinojo apie savo teisių pažeidimą ir nuo jos prasidėjo šešių mėnesių ieškinio senaties termino eiga, todėl ieškinio senaties terminas baigėsi 2020 m. spalio 8 d. Kasaciniame skunde net nėra nurodyta, kokie ieškovės veiksmai galėjo sudaryti atsakovei pagrindą tikėtis, kad ieškovė patenkins atsakovės jai reikšiamus reikalavimus. Tokių veiksmų ieškovė neatliko.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl specialiųjų ir bendrųjų pirkėjo teisių gynimo būdų, pirkėjui įsigijus netinkamos kokybės daiktą

25. Specialieji netinkamos kokybės daiktą nusipirkusio pirkėjo teisių gynimo būdai reglamentuojami CK 6.334 straipsnyje, kurio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu parduotas daiktas neatitinka kokybės reikalavimų ir pardavėjas su pirkėju neaptarė jo trūkumų, tai nusipirkęs netinkamos kokybės daiktą pirkėjas turi teisę savo pasirinkimu pareikalausti: 1) kad daiktas, sutartyje apibūdintas pagal rūšį, būtų pakeistas tinkamos kokybės daiktu, išskyrus atvejus, kai trūkumai yra nedideliai arba jie atsirado dėl pirkėjo kaltės; 2) kad būtų atitinkamai sumažinta pirkimo kaina; 3) kad pardavėjas neatlygintinai per protingą terminą pašalintų daikto trūkumus arba atlygintų pirkėjo išlaidas jiems ištaisyti, jei trūkumus įmanoma pašalinti; 4) grąžinti sumokėtą kainą ir atsisakyti sutarties, kai netinkamos kokybės daikto pardavimas yra esminis sutarties pažeidimas.

26. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad pirkėjo, kuriam perduotas netinkamos kokybės daiktas, galimybę pasinaudoti įstatyme nustatytais teisėmis įstatymų leidėjas susiejo su daikto trūkumų pobūdžiu, todėl sprendžiant, ar pirkėjo pasirinktas jo pažeistų teisių gynimo būdas yra tinkamas, svarbu įvertinti, kada išryškėjo daikto trūkumai, dėl kokių priežasčių šie trūkumai galėjo susidaryti, ar galima daiktu naudotis nepašalinus jo trūkumų, ar tuos trūkumus įmanoma pašalinti už proporcingą kainą per protingą terminą, ar trūkumai yra esminiai (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 13 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-142-687/2015). Taigi kurio nors iš aptariamoje teisės normoje išvardytų pirkėjo teisių gynimo būdų pasirinkimas turi būti proporcinga priemonė, skirta pirkėjo dėl daikto kokybės trūkumų patirtiems praradimams kompensuoti, taikoma atsižvelgiant į kokybės trūkumų mastą (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 9 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-505-686/2016 31 punktą; 2019 m. birželio 5 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-212-611/2019 35 punktą).

27. Be kita ko, tais atvejais, kai parduotas daiktas neatitinka jam taikytinų įprastų ar sutartyje nustatytų kokybės reikalavimų, pirkėjas gali ginti

savo pažeistas teises ne tik CK 6.334 straipsnio 1 dalyje nustatytais (specialiaisais), bet ir bendraisiais teisių gynimo būdais, pvz., reikalaui atlyginti nuostolius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-455/2010; 2017 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-373-701/2017). Pardavėjo atsakomybė pagal CK 6.334 straipsnį yra griežtoji, t. y. pardavėjas už netinkamos kokybės daikto pardavimą atsako be kaltės. Bendrieji teisių gynimo būdai taikomi tik subsidariai, t. y. kai pirkėjo pažeistos teisės negali būti apgintos taikant specialiuosius gynybos būdus, tokiu atveju pardavėjo pareiga atlyginti pirkėjo nuostolius grindžiama bendrosiomis civilinės atsakomybės teisės normomis (CK 6.245–6.255 straipsniai), reikalaujančiomis nustatyti pardavėjo neteisėtus veiksmus ir kaltę; tokiu atveju pardavėjas gali nuginti reikalavimą dėl nuostolių dėl parduotų daiktų trūkumų atlyginimo, jeigu įrodo, kad parduodamas daiktą jis buvo pakankamai rūpestingas ir apdairus įsitikindamas, kad daiktas neturi kokybės trūkumų (žr. pagal analogiją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 5 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-7-63-969/2017 33 punktą; 2019 m. birželio 3 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-203-469/2019 27 punktą).

28. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad specialieji teisių gynimo būdai, nustatyti CK 6.334 straipsnio 1 dalies 1 ir 3 punktuose, yra nukreipti į daikto kokybės atkūrimą, o to paties straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytu teisių gynimo būdu kompensuojamas netinkamos kokybės daikto ekonominės vertės sumažėjimas. Tais atvejais, kai daikto kokybės trūkumas yra esminis sutarties pažeidimas, yra galimas sutarties atsisakymas (CK 6.334 straipsnio 1 dalies 4 punktas). Šis teisių gynimo būdas nukreiptas į sutartinio santykio nutraukimą ir pagal sutartį už daiktą sumokėtų pinigų grąžinimą. Tuo tarpu bendrieji teisių gynimo būdai nukreipti į nuostolio, kuris atsirado pardavėjui pažeidus pareigą perduoti tinkamos kokybės daiktą, kompensavimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-112-1075/2023, 27 punktas).
29. Atsakovė priešėškiniu prašė nutraukti šalių 2018 m. rugsėjo 10 d. sutarties dalį dėl 10 netinkamos kokybės kondicionierių, priteisti iš ieškovės 5534,54 Eur sumokėtą kainą, 9317,75 Eur patirtų nuostolių atlyginimo, 8 procentų procesines palūkanas. Ji nurodė, kad 2019–2020 m. objekte sugedo 12 iš 15 prekių (oro kondicionierių), kurias atsakovė buvo įsigijusi iš ieškovės. Ieškovė, sugedus pirmiesiems 3 kondicionieriams, jų neremontavo, o pakeitė į naujus, ne į to paties, o naujesnio modelio. Ieškovei atsisakius taikyti garantinę priežiūrą kitiems sugedusiems kondicionieriams, atsakovė savo jėgomis, lėšomis ir sąskaita turėjo keisti juos naujais. Nuostolius sudaro neveikiančių prekių demontavimo ir naujų sumontavimo išlaidos, taip pat naujų prekių bei iš ieškovės įsigytų prekių pabrangimo skirtumas.
30. Kasacinio teismo praktikoje yra ne kartą pažymėta, kad materialiojo teisinio santykio, iš kurio yra kildinamas konkretus bylos šalių ginčas, kvalifikavimas yra teismo prerogatyva (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-701/2019, 40–41 punktai). Teismas, įgyvendindamas šią savo išimtinę teisę, tiksliau – netgi pareigą, nėra saistomas šalių pateikto ginčo materialiojo teisinio santykio kvalifikavimo – teismas savo nuožiūra parenka įstatymą, kuris turi būti taikomas sprendžiant šalių ginčą (CPK 265 straipsnio 1 dalis). Tinkamas įstatymo ginčui kvalifikuoti taikymas yra tiesiogiai įvardytas kaip vienas iš civilinio proceso tikslų (žr. CPK 2 straipsnį). Be to, priklausomai nuo materialiojo teisinio santykio, iš kurio yra kildinamas konkretus civilinis ginčas, skiriasi civilinių teisių gynimo būdai ir jų taikymo sąlygos, todėl tinkamas ginčo santykio teisinis kvalifikavimas kartu yra būtinoji ir kitų civilinio proceso tikslų – ginti asmenų, kurių materialiosios subjekcinės teisės ar įstatymų saugomi interesai pažeisti ar ginčijami, interesus ir kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių – užtikrinimo sąlyga (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-127-219/2020, 24 punktas).
31. Iš atsakovės pareikštų reikalavimų ir nurodytų faktinių aplinkybių matyti, kad atsakovė prašė taikyti CK 6.634 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintą specialųjį teisių gynimo būdą – atsisakyti sutarties ir reikalauti sumokėtos kainos (5534,54 Eur) grąžinimo, taip pat priteisti nuostolių (9317,75 Eur) atlyginimą, t. y. taikyti ir bendrąjį pirkėjo teisių gynimo būdą (CK 6.256 straipsnis).

Dėl ieškinio senaties taikymo atsižvelgiant į pirkėjo pasirinktus teisių gynimo būdus, pirkėjui įsigijus netinkamos kokybės daiktą

32. Terminai reikalavimams dėl parduotų daiktų pareikšti taikomi pagal tai, ar prekei buvo nustatytas kokybės garantijos ar tinkamumo naudoti terminas, ar tokie terminai nebuvo nustatyti. Jeigu kokybės garantijos ar tinkamumo terminas nenustatytas, įstatyme įtvirtinta kokybės garantija galioja dvejus metus (CK 6.338 straipsnio 2 ir 5 dalys).
33. Byloje nustatyta, kad šalių 2018 m. rugsėjo 10 d. sutartinė ieškovė, be kita ko, suteikė atsakovės perkamoms prekėms (15 vnt. sieninio tipo oro kondicionieriaus komplektų) kokybės garantiją dvejiesiems metams.
34. CK 6.338 straipsnyje nustatyti terminai nėra ieškinio senaties terminai. Ieškinio senaties terminas – tai įstatymu nustatytas laiko tarpas, per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį (CK 1.124 straipsnis). Taigi ieškinio senaties terminai taikytini tada, kai pardavėjas nepatenkina pirkėjo pretenzijos ir pirkėjas kreipiasi į teismą, tuomet termino eiga skaičiuojama pagal CK 1.127 straipsnio taisykles. Ieškinio senaties terminas ieškiniui dėl parduoto daikto trūkumų pareikšti prasideda nuo to momento, kai pirkėjas gauna atsakymą, kuriuo pardavėjas atsisako tenkinti pirkėjo reikalavimą, arba kai per pirkėjo nustatytą, o jeigu toks nenustatytas, – per protinę terminą pardavėjas nepateikia jokie atsakymo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-638/2013).
35. Reikalavimai teismui dėl parduotų daiktų trūkumų turi būti pareikšti per CK 1.125 straipsnio 5 dalies 2 punkte nustatytą sutrumpintą šešių mėnesių ieškinio senaties terminą (redakcija, galiojusi iki 2022 m. sausio 1 d.). Sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas taikomas reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo, tarp jų ir reikalavimams atlyginti žalą, atsiradusią dėl netinkamos kokybės produkcijos (CK 1.125 straipsnio 8 dalis; redakcija, galiojusi iki 2022 m. sausio 1 d.). Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad CK 1.125 straipsnio 8 dalyje (redakcija, galiojusi iki 2022 m. sausio 1 d.) nustatytas ieškinio senaties terminas taikytinas tuo atveju, kai iš pirkimo–pardavimo sutarties subsidariai reiškiami reikalavimai dėl civilinės atsakomybės taikymo bendraisiais pagrindais, o kai pirkėjo teisės ginamos taikant specialiuosius pirkėjo teisių gynimo būdus (CK 6.334 straipsnis), taikytinas CK 1.125 straipsnio 5 dalyje nustatytas sutrumpintas šešių mėnesių ieškinio senaties terminas (redakcija, galiojusi iki 2022 m. sausio 1 d.) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-112-1075/2023 36 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
36. Įvertinusi tai, kas nurodyta pirmiau, teisėjų kolegija nusprendžia, kad atsakovės reikalavimui priteisti nuostolių (9317,75 Eur) atlyginimą taikytinas sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas, o reikalavimui priteisti sumokėtą kainą (5534,54 Eur) taikytinas sutrumpintas šešių mėnesių ieškinio senaties terminas, kuris prasideda nuo to momento, kai pirkėjas gauna atsakymą, kuriuo pardavėjas atsisako tenkinti pirkėjo reikalavimą, arba kai per pirkėjo nustatytą, o jeigu toks nenustatytas, – per protinę terminą pardavėjas nepateikia jokie atsakymo. Todėl teisėjų kolegija nesutinka su kasaciniame skunde nurodomu argumentu, kad sutrumpintas šešių mėnesių ieškinio senaties terminas, nustatytas pažeistoms pirkėjo, įsigijusio netinkamos kokybės daiktą, teisėms ginti taikant specialųjį gynimo būdą, prasideda nuo daikto kokybės garantijos termino pabaigos.
37. Ginčo šaliai reikalaujant taikyti ieškinio senatį, teismas *ex officio* (pagal pareigas) patikrina, ar taikytinas ieškinio senaties terminas nepraleistas ir ar nėra priežasčių šį terminą atnaujinti. Įstatymo nenustatyta, kad ieškovas privalo pateikti prašymą dėl praleisto termino atnaujinimo (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-385-421/2019 27 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką; 2022 m. kovo 9 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-51-1075/2022 46 punktą).

Dėl įrodinėjimo naštos paskirstymo, pirkėjui įsigijus netinkamos kokybės daiktą

38. CK 6.305 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad pirkimo–pardavimo sutartimi viena šalis (pardavėjas) įsipareigoja perduoti daiktą (prekę) kitai šaliai (pirkėjui) nuosavybės ar patikėjimo teise, o pirkėjas įsipareigoja priimti daiktą (prekę) ir sumokėti už jį nustatytą pinigų sumą (kainą).
39. Pardavėjas pagal pirkimo–pardavimo sutartį privalo perduoti daiktus pirkėjui ir patvirtinti nuosavybės teisę į daiktus bei jų kokybę (CK 6.317 straipsnio 1 dalis). Šios pardavėjo pareigos įgyvendinimo užtikrinimo tikslu įstatymas įtvirtina įstatymo garantiją: pardavėjo garantija (patvirtinimas) dėl daiktų nuosavybės teisės ir jų kokybės yra, nepaisant to, ar tokia garantija pirkimo–pardavimo sutartyje nustatyta, ar ne (CK 6.317 straipsnio 2 dalis). CK 6.317 straipsnyje įtvirtinta garantija pagal įstatymą – esminė pardavėjo pareiga pirkimo–pardavimo santykiuose, galiojanti visais atvejais nepriklausomai nuo to, ar šalys ją įvardijo sutarties sąlygose (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-112-1075/2023, 16 punktas).
40. Pagal CK 6.333 straipsnio 1 dalį, pardavėjas laikomas nepažeidusiu įstatyme nustatytos garantijos pareigų, jeigu perduoti daiktai atitinka pirkimo–pardavimo sutarties sąlygas bei daiktų kokybę nustatančių dokumentų reikalavimus; pardavėjas atsako už daiktų trūkumus, jeigu pirkėjas įrodo, kad jie atsirado iki daiktų perdavimo arba dėl priežasčių, atsiradusių iki daiktų perdavimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-203-469/2019, 23 punktas).
41. Pardavėjo pareigos perduoti tinkamos kokybės daiktus įvykdymas vertinamas kitaip, be kita ko, įrodinėjimo našta pasikeičia pirkėjo naudai, tais atvejais, kai įstatyme ar sutartyje *expressis verbis* (tiesiogiai) nustatyta pardavėjo pareiga garantuoti pirkėjui, kad daiktai atitinka sutarties sąlygas ir kad sutarties sudarymo metu nėra paslėptų daiktų trūkumų (CK 6.333 straipsnio 2 dalis); tokiu atveju, kai pardavėjas tiesiogiai garantuoja daiktų kokybę (sutartinė garantija), jis atsako už daiktų trūkumus, jeigu neįrodo, kad šie atsirado po daiktų perdavimo pirkėjui dėl pirkėjo netinkamo daikto naudojimo ar saugojimo arba dėl trečiųjų asmenų kaltės ar dėl nenugalimos jėgos (CK 6.333 straipsnio 3 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-203-469/2019, 24 punktas).
42. Taigi garantijos pagal įstatymą atveju pirkėjas įrodinėja perduotų daiktų trūkumų faktą, t. y. kad daiktai neatitinka sutartyje nustatytų kokybės, kiekio ar kitų kriterijų, o jei sutartyje nurodymų nėra, – įprastų reikalavimų (CK 6.327 straipsnio 1 dalis), ir faktą, kad daikto trūkumai atsirado iki daiktų perdavimo arba dėl priežasčių, atsiradusių iki daiktų perdavimo (CK 6.333 straipsnio 1 dalis). Tiesioginės pardavėjo garantijos atveju pirkėjas įrodinėja perduotų daiktų trūkumų faktą, t. y. kad daiktai neatitinka sutartyje nustatytų kokybės, kiekio ar kitų kriterijų, o jei sutartyje nurodymų nėra, – įprastų reikalavimų (CK 6.327 straipsnio 1 dalis), o pardavėjas – kad daikto trūkumai atsirado po daiktų perdavimo pirkėjui dėl to, kad pirkėjas pažeidė daikto naudojimo ar saugojimo taisykles, arba dėl trečiųjų asmenų kaltės ar nenugalimos jėgos (CK 6.333 straipsnio 3 dalis) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-112-1075/2023 17, 18 punktus).
43. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas atmetė atsakovės priešiškinį nusprenšęs, kad labiau tikėtina, jog prekių defektai atsirado po daiktų perdavimo pirkėjai dėl to, kad pirkėja pažeidė daikto naudojimo ar saugojimo taisykles, t. y. netinkamai eksploatavo įrangą. Teismas nurodė, kad atsakovė byloje nepateikė įrodymų, jog jos pačios pasirinkta ir įsigyta įranga yra tinkama ir pritaikyta konkrečioms patalpoms, buvo eksploatuojama bei naudojama pagal projektinius parametrus, taip pat nepateikė įrodymų, kokiomis sąlygomis dirbo įranga ir kad ji dėl to negalėjo sugesti; byloje nėra įrodymų, iš kurių būtų galima neginčijamai nustatyti, kad šiuo konkrečiu atveju įranga buvo sumontuota tinkamai; atsakovė nepateikė įrodymų, kurie patvirtintų, kad įrangą ji papildė freonu, kaip rekomenduoja gamintojas kondicionierių vartotojo instrukcijoje; atsakovė turėjo įrodyti tai, kad kondicionieriai (jų dalys) neveikia būtent dėl tam tikrų jų gamyklinių savybių; atsakovė turėjo pareigą pateikti teismui įrodymus, kad įsigyti kondicionieriai jų perdavimo metu neatitiko sutartyje nustatytų ar įprastų kokybės reikalavimų, turėjo trūkumų, dėl kurių daiktų negalima eksploatuoti pagal jų paskirtį. Teismo vertinimu, pagal 2018 m. rugsėjo 10 d. sutarties 2.4 punktą, kuriuo šalys susitarė, kad jeigu dėl įrangos kokybės tarp šalių kyla ginčas ir šalys abipusių derybų būdu negali jo išspręsti, įrangos neatitiktis nustatytiems kokybės reikalavimams turi būti patvirtinta nepriklausomos ekspertų komisijos, jeigu pardavėja nesutinka kitaip, atsakovė turėjo kreiptis į ekspertus, kurie nustatytų įrangos neatitiktį nustatytiems kokybės reikalavimams, tačiau ji tokios pareigos nevykdė.
44. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad atsakovė, turėdama daugiau kaip 10 metų kondicionierių, vėdinimo ir vėsavimo sistemų montavimo darbų patirtį, atestuotus darbų vadovus, kvalifikuotus meistrus, veikdama šioje srityje kaip profesionalė, turėjo būti apdairi bei rūpestingai ir atitinkamai veikti – susidūrusi su kondicionierių neveikimo faktu, nustatyti jų neveikimo priežastis ir, esant tinkamai užfiksuotiems prekių kokybės trūkumams, reikšti reikalavimus pardavėjai (ieškovei), pasinaudodama pastarosios pretekstu suteikta garantija. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, atsakovė, teigdama, jog ieškovė nepateikė jokių įrodymų, kad atsakovės montavimo darbai lemtų prekių gedimus, pati nepagrįstai siekia įrodinėjimo pareigą dėl įsigytų prekių kokybės trūkumų buvimo fakto perkelti ieškovei, o ieškovei nesikreipus į nepriklausomus ekspertus daiktų kokybei nustatyti (sutarties 2.4 punktas), jai, priešingai nei atsakovei, dėl tokio neveikimo neįvykusių jokių neigiamų teisinių padarinių. Atsakovė turėjo pareigą pateikti teismui įrodymus, kad įsigyti kondicionieriai jų perdavimo metu neatitiko sutartyje nustatytų ar įprastų kokybės reikalavimų, turėjo trūkumų, dėl kurių daiktų negalima eksploatuoti pagal jų paskirtį.
45. Kasaciniame skunde nurodoma, kad bylą nagrinėję teismai, nukrypdami nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos, netinkamai aiškino ir taikė atsakomybės už daiktų kokybę instituto normas (CK 6.333 straipsnio 1, 3 dalys). Pirmosios instancijos teismas, aiškindamas, kad atsakovė, kaip daiktų pirkėja, turėjo įrodyti buvus tinkamą daiktų naudojimą (eksploatavimą), pažeidė įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklę, kadangi, pagal CK 6.333 straipsnio 3 dalį, pirkėjui pakanka tik nurodyti nupirkto daikto trūkumą, o jau pardavėjo pareiga įrodyti jo atsakomybę šalinančias aplinkybes. Apeliacinės instancijos teismas atmetė apeliacinį skundą remdamasis iš esmės kitu pagrindu – kad atsakovė apskritai neįrodė daiktų kokybės trūkumų (defektų) buvimo fakto, taip apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino daiktų trūkumų (defektų) sąvoką ir atsakomybės už daiktų kokybę instituto normas, dėl to nepagrįstai netaikė CK 6.333 straipsnio 3 dalies. Apeliacinės instancijos teismo nurodymas, kad atsakovė turi įrodyti tai, jog kondicionieriai neveikia dėl tam tikrų jų gamyklinių savybių, reiškia netinkamą įrodinėjimo naštos paskirstymą.
46. Teisėjų kolegija sutinka su kasacinio skundo argumentu, kad bylą nagrinėję teismai nukrypo nuo pirmiau aptartos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl įrodinėjimo naštos paskirstymo, pirkėjui įsigijus netinkamos kokybės daiktą, ir netinkamai paskirstė įrodinėjimo našta, o apeliacinės instancijos teismas, vertinant pagal nagrinėjamoje byloje nustatytas aplinkybes, netinkamai aiškino daiktų trūkumų sąvoką.
47. Kaip minėta šios nutarties 33 punkte, nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad šalių 2018 m. rugsėjo 10 d. sutartimi ieškovė, be kita ko, suteikė atsakovės perkamoms prekėms (15 vnt. sieninio tipo oro kondicionieriaus komplektų) kokybės garantiją dvejimms metams. Šios nutarties 42 punkte minėta, kad tiesioginės pardavėjo garantijos atveju pirkėjas įrodinėja perduotų daiktų trūkumų faktą, t. y. kad daiktai neatitinka sutartyje nustatytų kokybės, kiekio ar kitų kriterijų, o jei sutartyje nurodymų nėra, – įprastų reikalavimų (CK 6.327 straipsnio 1 dalis), o pardavėjas – kad daikto trūkumai atsirado po daiktų perdavimo pirkėjui dėl to, kad pirkėjas pažeidė daikto naudojimo ar saugojimo taisykles, arba dėl trečiųjų asmenų kaltės ar nenugalimos jėgos.
48. Byloje nėra ginčo dėl to, kad visi 15 iš ieškovės nupirkti ir atsakovės sumontuoti kondicionieriai veikė. Dalis jų (atsakovės teigimu, 12 iš 15) nustojo tinkamai veikti per ieškovės nustatytą kokybės garantijos terminą. Priežastys, dėl kurių dalis kondicionierių nustojo tinkamai veikti, nagrinėjamoje byloje nebuvo nustatytos. Atsakovė teigia, kad dalis kondicionierių nustojo tinkamai veikti dėl to, kad jie buvo nekokybiški. Ieškovė vertina priešingai. Jos teigimu, dalis kondicionierių nustojo tinkamai veikti dėl to, kad atsakovė netinkamai atliko kondicionierių montavimo, paleidimo darbus, pažeidė jų naudojimo (eksploatavimo) taisykles.
49. Teisėjų kolegija pažymi, jog tai, kad kondicionierius veikė ir pagal nustatytas technines savybes vėsintų patalpas, yra įprastas reikalavimas patalpoms vėsinti skirtam kondicionieriui. Todėl faktas, kad kondicionierius nustoja tinkamai veikti tokiais sąlygomis, kuriomis atitinkamas

charakteristikas atitinkantis kondicionierius turėtų veikti, pakankamas kondicionieriaus trūkumams konstatuoti. Pardavėjo suteiktos kokybės garantijos laikotarpiu kondicionieriui nustojus tinkamai veikti tokiomis sąlygomis, kuriomis atitinkamas charakteristikas atitinkantis kondicionierius turėtų veikti, pagal CK 6.333 straipsnio 3 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, pardavėjui, siekiančiam išvengti atsakomybės už kondicionieriaus trūkumus, tenka pareiga įrodyti, kad kondicionieriaus trūkumai atsirado po jo perdavimo pirkėjui dėl to, kad pirkėjas pažeidė jo naudojimo ar saugojimo taisykles, arba dėl trečiųjų asmenų kaltės ar nenugalimos jėgos. Tai, kad atsakovė turi daugiau kaip 10 metų kondicionierių, vėdinimo ir vėsavimo sistemų montavimo darbų patirtį, atestuosius darbų vadovus, kvalifikuotus meistrus, veikia šioje srityje kaip profesionalę, teisėjų kolegijos vertinimu, nėra pagrindas nagrinėjamoje byloje kitaip aiškinti CK 6.333 straipsnio 3 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, t. y. taip, kad atsakovė turėjo įrodyti, jog ji nepažeidė kondicionierių naudojimo ar saugojimo taisyklių, jų trūkumai atsirado ne dėl trečiųjų asmenų kaltės ar nenugalimos jėgos, kad kondicionierių trūkumai buvo iki jų perdavimo atsakovei.

50. Dėl ieškovės atsiliepime į kasacinį skundą nurodyto argumento, kad nėra pagrindo tenkinti atsakovės reikalavimą ir dėl to, jog byloje nėra įrodytas ir neegzistuoja esminis sutarties pažeidimas, teisėjų kolegija pažymi, kad nustatymas, ar buvo esminis sutarties pažeidimas, yra fakto klausimas, kuris, esant būtinumui, turi būti nustatytas bylą nagrinėjančių pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad tai, ar netinkamos kokybės daikto perdavimas yra esminis sutarties pažeidimas, nustatoma pagal CK 6.217 straipsnio 2 dalyje nurodytus vertinamuosius kriterijus. Sutarties nutraukimas pirkėjui suteikiamas kaip paskutinė teisių gynimo priemonė (lot. *ultima ratio*), kai kitų teisių gynimo būdų, nustatytų CK 6.334 straipsnio 1 dalies 2–3 punktuose, nepakanka pažeistoms nekilnojamojo turto pirkėjo teisėms apginti (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 13 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-142-687/2015). Pagal šią įstatymo nuostatą, joje nurodytu būdu pirkėjas savo teises gali ginti (nutraukti sutartį) tada, kai daikto trūkumai yra tokie reikšmingi (esminiai), kad nupirkta daiktas negali būti naudojamas pagal paskirtį (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 2 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-149/2009). Šis pirkėjo teisių gynimo būdas yra išimtinis, todėl jam taikyti turi būti nustatytas pakankamas faktinis ir teisinis pagrindas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-193-421/2020, 22 punktas).

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

51. Apibendrinant nutartyje pateiktus teisinius argumentus, konstatuotina, kad nagrinėjamu atveju pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai padarė materialiosios ir proceso teisės normų pažeidimus ir nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos, priėmė teisiskai nepagrįstus sprendimus. Tai, kad bylą nagrinėję teismai netinkamai paskirstė įrodinėjimo našta, t. y., priimdami procesinius sprendimus, padarė esminius proceso teisės normų pažeidimus ir dėl šios priežasties byla galėjo būti išspręsta neteisingai, sudaro pagrindą panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.
52. Ieškovė pateikė prašymą dėl 2502,40 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų bylą nagrinėjant kasacine tvarka (advokato pagalbai rengiant atsiliepimą į kasacinį skundą), atlyginimo. Atsakovė nepateikė prašymo dėl bylinėjimosi išlaidų, patirtų nagrinėjant bylą kasacine tvarka, atlyginimo ir nepateikė tokias išlaidas patvirtinančių įrodymų.
53. Kasaciniame teisme pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, nebuvo rengiama, todėl šių išlaidų atlyginimo klausimas nespręstinas.
54. Kasaciniam teismui nusprendus bylą grąžinti pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, bylos šalių bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spręsti pirmosios instancijos teismui, atsizvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultatą (CPK 93 straipsnis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 360 straipsniu, 362 straipsniu,

nutaria:

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. lapkričio 22 d. nutartį ir Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. birželio 17 d. sprendimą panaikinti ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Vilniaus miesto apylinkės teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Goda Ambrasaitė-Balynienė

Algirdas Taminskas

Egidija Tamošiūnienė